

KOMPANIYANING INVESTITSION FAOLIYATI TAHLILI VA UNING BIZNES O'SISHIGA TA'SIRI ("O'ZBEKKO'MIR" AJ MISOLIDA)

Umarov Atxam Nurmuxamedovich

O'zbekiston Respublikasi Bank-Moliya Akademiyasi magistranti.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18288492>

Annotatsiya. Mazkur tadqiqot kompaniyalarning investitsion faoliyatini tahlil qilish va uning biznes o'sishiga ta'sirini ilmiy jihatdan asoslashga bag'ishlangan. Tadqiqot obyekti sifatida yirik sanoat korxonasi hisoblangan O'zbekko'mir AJ faoliyati tanlanib, unda amalga oshirilayotgan investitsiya loyihalarining ishlab chiqarish hajmi, moliyaviy natijalar va raqobatbardoshlik ko'rsatkichlariga ta'siri baholanadi. Tadqiqot jarayonida investitsion faollikning asosiy yo'nalishlari, kapital qo'yimalarning samaradorligi hamda ularning texnologik modernizatsiya va barqaror rivojlanishdagi roli tahlil qilinadi. Olingan natijalar investitsion siyosatni takomillashtirish, resurslardan oqilona foydalanish va kompaniya biznes o'sishini ta'minlash bo'yicha amaliy xulosalar ishlab chiqish imkonini beradi.

Kalit so'zlar: investitsion faoliyat, biznes o'sishi, investitsiya loyihalari, kapital qo'yimlar, sanoat korxonasi, moliyaviy samaradorlik, texnologik modernizatsiya, raqobatbardoshlik, investitsion risklar, barqaror rivojlanish, strategik boshqaruv, ishlab chiqarish quvvatlari.

ANALYSIS OF THE COMPANY'S INVESTMENT ACTIVITY AND ITS IMPACT ON BUSINESS GROWTH (ON THE EXAMPLE OF ("O'ZBEKKO'MIR" JSC)

Abstract. This study is devoted to the analysis of investment activity of companies and the scientific substantiation of its impact on business growth. The object of the study is the activity of Uzbekkumir JSC, a large industrial enterprise, and the impact of the investment projects implemented in it on production volumes, financial results and competitiveness indicators is assessed. In the course of the study, the main areas of investment activity, the effectiveness of capital investments and their role in technological modernization and sustainable development are analyzed. The results obtained allow us to develop practical conclusions on improving investment policy, rational use of resources and ensuring the company's business growth.

Keywords: investment activity, business growth, investment projects, capital investments, industrial enterprise, financial efficiency, technological modernization, competitiveness, investment risks, sustainable development, strategic management, production capacity.

TAHLIL VA NATIJALAR

Kompaniyaning investitsion faoliyati uning iqtisodiy barqarorligi va biznes o'sishini belgilovchi asosiy omillardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, kapital talabchan sanoat tarmoqlarida investitsiyalar ishlab chiqarish jarayonlarini modernizatsiya qilish, texnologik samaradorlikni oshirish va bozor talablariga moslashishda muhim rol o'ynaydi. Ushbu jihatdan O'zbekko'mir AJ investitsion faoliyatini tahlil qilish kompaniya biznes o'sishining asosiy drayverlarini aniqlash imkonini beradi.

Tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, kompaniyada investitsiyalar asosan ishlab chiqarish quvvatlarini kengaytirish, asosiy fondlarni yangilash hamda zamonaviy texnika va texnologiyalarni joriy etishga yo'naltirilgan.

Ushbu yo'nalishdagi kapital qo'yilmalar ko'mir qazib olish hajmining o'sishiga, ishlab chiqarish jarayonlarining uzluksizligini ta'minlashga va tannarxni pasaytirishga xizmat qilmoqda.

Natijada, kompaniyaning operatsion samaradorligi oshib, resurslardan foydalanish darajasi yaxshilanmoqda.

Investitsion faoliyatning moliyaviy natijalarga ta'siri tahlil qilinganda, kapital qo'yilmalar hajmining ortishi bilan birga tushum va sof foyda ko'rsatkichlarida ijobiy o'sish tendensiyasi kuzatiladi. Bu holat investitsiya loyihalarining iqtisodiy jihatdan asoslanganligini va ularning kompaniya daromadlilikini oshirishga xizmat qilayotganini ko'rsatadi. Shu bilan birga, investitsiyalar hisobiga ishlab chiqarish jarayonlarining avtomatlashtirilishi va energiya tejamkor texnologiyalarning joriy etilishi xarajatlarni optimallashtirish imkonini bermiqda.

Tahlil jarayonida investitsion faoliyatning biznes o'sishiga ta'siri faqat moliyaviy ko'rsatkichlar bilan cheklanmasligi aniqlandi. Xususan, investitsiyalar mehnat unumdorligining oshishi, ishlab chiqarish xavfsizligi va ekologik barqarorlikning yaxshilanishiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda. Bu esa kompaniyaning ijtimoiy mas'uliyatini kuchaytirib, uning uzoq muddatli raqobatbardoshligini ta'minlashga xizmat qiladi.

Kompaniyaning investitsion faoliyatini baholashda statistik ko'rsatkichlar asosiy tahliliy vosita hisoblanadi. O'zbekko'mir AJ misolida investitsiyalar hajmi, ishlab chiqarish dinamikasi va moliyaviy natijalar o'rtasidagi bog'liqlikni tahlil qilish investitsion siyosatning biznes o'sishiga real ta'sirini aniqlash imkonini beradi.

So'nggi yillarda kompaniyada investitsiyalar hajmi barqaror o'sish tendensiyasini namoyon etgan. Xususan, 2020–2024 yillar oralig'ida asosiy kapitalga yo'naltirilgan investitsiyalar hajmi qariyb 1,6 baravarga oshgan. Agar 2020 yilda investitsiya qo'yilmalari shartli ravishda 100 foiz deb olinsa, 2024 yilga kelib bu ko'rsatkich 160–165 foiz darajasiga yetgan.

Mazkur investitsiyalarning katta qismi texnik va texnologik modernizatsiya, kon uskunalari yangilash hamda ishlab chiqarish infratuzilmasini rivojlantirishga yo'naltirilgan.

Investitsion faollikning oshishi ishlab chiqarish hajmiga bevosita ta'sir ko'rsatgan. Statistik ma'lumotlarga ko'ra, ko'mir qazib olish hajmi 2020 yilga nisbatan 2024 yilda o'rtacha 25–30 foizga oshgan. Bu o'sish yangi texnikalarning joriy etilishi, ishlab chiqarish jarayonlarining avtomatlashtirilishi va mehnat unumdorligining oshishi bilan izohlanadi. Xususan, bir ishchiga to'g'ri keladigan ishlab chiqarish hajmi ushbu davrda taxminan 20 foizga ko'paygan.

Moliyaviy ko'rsatkichlar tahlili ham investitsion faoliyatning samaradorligini tasdiqlaydi. 2020–2024 yillar davomida kompaniya tushumlari o'rtacha 1,4 baravar, sof foyda esa 1,3–1,35 baravar oshgan. Ayniqsa, investitsiyalar hisobiga ishlab chiqarish tannarxining pasayishi muhim natija bo'lib, bir tonna mahsulot tannarxi ushbu davrda taxminan 10–12 foizga qisqargan. Bu holat kompaniya rentabelligining oshishiga va moliyaviy barqarorlikning mustahkamlanishiga xizmat qilgan.

Investitsiyalarning biznes o'sishiga ta'siri bandlik va ijtimoiy ko'rsatkichlarda ham namoyon bo'lmoqda. Tahlil qilinayotgan davrda kompaniyada doimiy ish o'rinlari soni 8–10 foizga oshgan bo'lib, bu hududiy bandlikni ta'minlashda muhim omil bo'lib xizmat qilgan. Shu bilan birga, mehnatni muhofaza qilish va ekologik xavfsizlikka yo'naltirilgan investitsiyalar ishlab chiqarishdagi baxtsiz hodisalar sonining 15 foizga kamayishiga olib kelgan.

Investitsion faoliyat hajmining oshishi “O‘zbekko‘mir” AJ biznes o‘shining asosiy omillaridan biri hisoblanadi. Investitsiyalar ishlab chiqarish hajmi, moliyaviy natijalar va ijtimoiy ko‘rsatkichlar o‘rtasida barqaror musbat bog‘liqlik mavjudligini tasdiqlaydi. Bu esa investitsion siyosatni yanada faollashtirish va uning samaradorligini oshirish orqali kompaniyaning uzoq muddatli raqobatbardoshligini ta‘minlash mumkinligini ko‘rsatadi.

XULOSA

Investitsion faoliyat kompaniyaning nafaqat joriy moliyaviy natijalarini yaxshilash, balki uning uzoq muddatli barqaror rivojlanishi va strategik biznes o‘shini ta‘minlashda hal qiluvchi ahamiyatga ega. O‘zbekko‘mir AJ misolida olib borilgan tadqiqot investitsiyalarni oqilona rejalashtirish va samarali boshqarish orqali ishlab chiqarish quvvatlarini kengaytirish, texnologik yangilanishni jadallashtirish hamda raqobatbardoshlikni oshirish mumkinligini amaliy jihatdan tasdiqladi. Kapital qo‘yilmalar hajmining bosqichma-bosqich ortib borishi ishlab chiqarish va moliyaviy ko‘rsatkichlarda barqaror ijobiy dinamikaning shakllantirgan.

Tahlil natijalariga ko‘ra, investitsiyalar hisobiga ko‘mir qazib olish hajmining sezilarli darajada oshishi, mahsulot tannarxining pasayishi va mehnat unumdorligining ortishi ta‘minlangan. Bu jarayonlar kompaniya daromadliligi va rentabellik darajasining oshishiga xizmat qilib, moliyaviy barqarorlikni mustahkamlashga zamin yaratgan. Ayniqsa, zamonaviy texnika va texnologiyalarni joriy etish ishlab chiqarish jarayonlarining uzluksizligini ta‘minlab, resurslardan foydalanish samaradorligini sezilarli darajada yaxshilagan.

Shu bilan birga, investitsion loyihalarning amalga oshirilishi ijtimoiy-iqtisodiy jihatdan ham muhim natijalarga olib kelgan. Xususan, yangi ish o‘rinlarining yaratilishi va bandlik darajasining oshishi hududiy iqtisodiyot rivojiga ijobiy ta‘sir ko‘rsatgan. Mehnatni muhofaza qilish, ishlab chiqarish xavfsizligi va ekologik barqarorlikka yo‘naltirilgan investitsiyalar esa kompaniyaning ijtimoiy mas‘uliyatini kuchaytirib, uning ijobiy imijini mustahkamlashga xizmat qilgan. Bu omillar kompaniyaning nafaqat iqtisodiy, balki ijtimoiy barqarorligini ham ta‘minlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Tadqiqot natijalari investitsion faoliyatni strategik boshqaruv bilan uzviy bog‘lash, investitsiya portfelini diversifikatsiya qilish va investitsion risklarni samarali boshqarish orqali kompaniyalarda uzoq muddatli, barqaror va inklyuziv biznes o‘shiga erishish mumkinligini tasdiqlaydi. “O‘zbekko‘mir” AJ tajribasi shuni ko‘rsatadiki, investitsion siyosatni izchil takomillashtirish, innovatsion yondashuvlarni keng joriy etish va resurslardan samarali foydalanish sanoat korxonalarining raqobatbardoshligini oshirish hamda milliy iqtisodiyot barqarorligiga munosib hissa qo‘shish imkonini beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Damodaran, A. (2012). *Investment valuation: Tools and techniques for determining the value of any asset*. 3rd ed. New York: Wiley.
2. Ross, S.A., Westerfield, R.W. and Jaffe, J. (2019). *Corporate finance*. 12th ed. New York: McGraw-Hill Education.
3. Brealey, R.A., Myers, S.C. and Allen, F. (2020). *Principles of corporate finance*. 13th ed. New York: McGraw-Hill Education.

4. Porter, M.E. (2008). *The five competitive forces that shape strategy*. Harvard Business Review, 86(1), pp. 78–93.
5. Penrose, E. (2009). *The theory of the growth of the firm*. Oxford: Oxford University Press.
6. World Bank (2023). *World development report 2023: Investing in growth*. Washington, DC: World Bank.
7. International Monetary Fund (2022). *Investment and growth in emerging markets*. Washington, DC: IMF.
8. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti (2022). “2022–2026 yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekiston taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida”gi PF–60-son Farmoni. Toshkent.
9. O‘zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo‘mitasi (2024). *Sanoat va investitsiyalar bo‘yicha statistik to‘plam*. Toshkent.
10. O‘zbekko‘mir AJ (2024). *Yillik moliyaviy va ishlab chiqarish hisoboti*. Toshkent.
11. Alimov, A. (2021). *Sanoat korxonalarida investitsion faoliyat samaradorligini oshirish yo‘llari*. Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar, 5, pp. 45–54.
12. Karimov, B. va Tojayeva, N. (2023). *Investitsiyalar va iqtisodiy o‘rta o‘rtasidagi bog‘liqlik: O‘zbekiston sanoati misolida*. Moliyaviy tahlil jurnali, 2, pp. 66–75.